

נר לשולחן שבת

פרשת בלק

גליין 912 תשפ"ה

"הן עם כלביא יקום"
ניתן לתרום להוצאת
הדפסת העלון
לע"ג ולהצלה

"וקסמים בידם" ... (כ"ב)

הגוי הזה לא בלעם...

להרבני חריף ומופלג, איש צדיק, ותיק ומושלם במעלות ומידות מוה' איצק הירש ריכטר. ארעה צרה בביתו, פרתו עקב מכה וחבורה נהיו לה תולעים.

שכנו הנכרי אמר לו למעלתו אופן רפואה בדוק לזה. והסתפק אם הדבר מותר, כי זו רפואה סגולית הכוללת תפילה של גוי...

וזה דבר הרפואה: ישכים לפני זריחת השמש וילך אצל עשב סרפד. יפסע שלש פסיעות לאחוריו עד שיגיע לסרפד ויתלוש ממנו אחורי גופו. ואומר 'אתה הסרפד אם לא יפלו התולעים מן הפרה החומה השייכת לפלוני, הריני מולק את ראשך' ובתוך כך תולש את ראשו. אחר כך אותו גוי עורך תפילתו השגורה בפיו. רבים מעידים כי אותו גוי רופא נאמן הוא בעסק ריפוי הפרות מתולעים ורפואתו בדוקה ומנוסה.

הגאון רבי יהודה אסאד כתב להיתר: הנה הרשב"א בתשובותיו (ח"א תי"ג) ביאר את הכל יפה ומסקנתו להתיר, כאשר הוא משום רפואה, אף שאינו מובן בדרך הטבע. גם אותו גוי אינו קורא עליה פסוק כלל, לא בלשון הקודש ולא בלעז.

גם על ידי נכרי מותר הדבר, כיון שאינו מכשף וקוסם. ולא חוששים למה שמתפלל תפילתו, ואין בזה איסור לפני עיור ... (שו"ת "יהודה יעלה" חו"מ ר"ט ב ועיין שו"ת מהרש"ל ג' ונראה שנעלם ממנו הרשב"א הנ"ל)

בספר "טעמא דקרא" יש חידוש חזק מאד בפרשת בלק

"שנו רבותינו, שני חכמים עמדו בעולם. אחד מישראל אחד מאומות העולם. אחיתופל מישראל ובלעם מאומות העולם ושניהם נאבדו מהעולם. למה? לפי שלא היתה מתנתם מהקב"ה אלא חוטפים אותה להם."

ותמוה, איך אדם יכול לחטוף בעצמו חוכמה, הרי כתוב "ה' יתן חכמה" (משלי ב' ו'), ובכלל, הרי אחיתופל גדול בתורה היה!?

ביאר מרן הגאון רבי חיים קניבסקי: כבר הבטיחו חז"ל "יגעת ולא מצאת אל תאמין", לכך המתייגע בתורה זכותו שידע ויחכם. אבל אם אינו לומד בדרך שהקב"ה רוצה, כגון, הלומד בתשעה באב, בימי אבילות או הלומד בליל שבת לאור הנר, או לאור איסור נר בשבת, או במקומות שאסורים בהרהור, או בעת התפילה, שכל זה אסור על פי דין, זה נקרא שחטפו את החכמה לעצמם ולא מהקב"ה, לכך חכמה כזו לא תצלח!

היה תלמיד חכם חשוב בבני ברק שהיה קשה לו מאד השטיקעל הזה... הוא שאל את רבי חיים, הרי בזמן אחיתופל לא היו שייכים רוב הדברים הללו, רוב איסורי הלימוד שהזכיר, לא היה ט' באב, לא היה שמא יטה, לא חזרת הש"ץ!?

אבל רבי חיים התעקש ואמר: "כל הספר היה שווה להדפיס רק בשביל השטיקעל הזה". הוא סבר שזה כל כך נכון ואמיתי! ("אריד בשיח")

כל הרואה פרשה זו של חטא בנות מואב ובעל פעור משתומם ושואל, איך קרה כדבר הזה, איך נפלו ישראל שאך לפני כמה ימים התנבאו עליהם "לא הביט און ביעקב" לבור תחתיות זה!?

הגאון רבי זלמן סורוצקין הסביר זאת על פי יסוד אותו חובה לדעת: זו דרכו של השטן-היצר להפיל האדם מעט מעט, ופותח בדבר מותר. הוא התחיל מדבר מותר, הלכו "לשוט" במואב. שם ראו בגדי פשתן "והם מתאווים לבגדי פשתן", גם כן דבר המותר. אך המוכרת בחוץ היתה זקנה ואין חשש לדבר ולקנות ממנה, אך בפנים ישבה נערה והיא הורידה מהמחיר ויש כבר קירוב דעת...

ראשית דרכו היתה לעורר בבני ישראל חשק לבגדים חדשים, והלא בגדיהם היו חדשים ויפים, הרי ענני הכבוד היו מכבסים אותם ודשא הבאר היה נותן בהם ריחות נפלאים! אלא זו היתה עצת היצר להחטיאם! כבר אמר אחד מגדולי החסידות, זהו מה שנאמר אצל יוסף "ותתפסהו בבגדו", יוסף שהתהדר בבגדים נאים, בזה הצליחה לגשת אליו. ("אזנים לתורה")

"ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו - ויעמד מלאך ה' במשעול הכרמים"

בדרך לקלל את ישראל - בדרך להתחזק בתורה ומידות

עוד על ההבדל בין מלאך רחמים למלאך רע-יצר הרע

הגאון הצדיק רבי אליהו לאפיאן סיפר לי מעשה שהיה בקלם. בחור אחד ביקש רשות לבוא לחיזוק בקלם. לאחר שאישרו לו לבוא, הודיע במכתב שהוא יבוא ביום פלוני. והנה בהגיע היום המדובר נכנס הסבא כמה פעמים לשאול אם הבחור כבר הגיע. התעניינותו המרובה של הסבא עוררה תמיהה רבתי... הרי ידוע לכל שבקלם השקיעו עבודה מרובה בכבישת מידת הסקרנות. אחד ממקורבי הסבא העיז ושאלו לפשר הדבר. השיב הסבא מקלם: "אינכם מבינים?! כשבחור נוסע למטרת חיזוק רוחני, היצר מערים עליו כל מכשול אפשרי עד שישנה סכנה שהוא אפילו יהפוך את העגלה בכדי למנוע מהבחור להגיע למקום בו יתחזק!"

(הגה"צ רבי דב יפה "לעבדך באמת")

"מה טובו ... משכנותיך ישראל"

מתוך תקנות שכונת "כנסת ישראל" א' ב' ג' בירושלים

ז. לכל בית יהיו לכל הפחות שני חדרים ובית תבשיל ובית כסא לפניו, ואולי גם מקום לגינה.

י. הועד יקבץ שמוות עניי הכוללים ויטילו גורל למגורים, לפחות לשלש שנים. י"א. הנדיב יכול לקבוע מי יגור בבית ויוכל גם להוסיף לדיירים שנים. חובת הדייר להנציח בשלט את הנדיב על ביתו ואחר כך את זכרו כמקובל, לימוד משניות. י"ב. גבאי שיקבץ סכום גדול - מאה לירות טורקיות מקבל זכויות נדיב.

בשנת תרצ"ה היו בכל שכונות כנסת א' ב' ג' מאה שישים וחמש דירות עבור עניים שהתחלפו אחת לשלש שנים. (ס"ה)

כאשר החברה הצרפתית תכננה את מסילת הרכבת לירושלים, התחנה הסופית אמורה היתה להבנות באיזור השכונות החרדיות במרכז ירושלים. כמובן שבעקבות כך חברות בינלאומיות ואנשי עסקים התחילו להתעניין בקרקעות בסביבה ומחיר המגרשים עלה מאוד. ראשי ועד "כנסת ישראל" אשר עמדו להקים במקום את שכונת "כנסת" ראו בכך צרה צרורה, שכן הדבר יגרום לאובדן הסיכוי להתיישבות חרדית באיזור וגם יהווה סכנה רוחנית לשכונות שכבר קיימות שם.

כדי לבטל את רוע הגזירה קראו ראשי הועד צום ותפילה. והנה בסיעתא דשמיא לאחר זמן קצר התבשרו שהתוכנית התבטלה. כמובן שכל בעלי הענין משכו ידיהם מלקנות אדמות במקום. רק גרמני בשם גיבלר לא ויתר על קניית המגרשים שהציעו לו לקנות במקום. אבל ביום שהלך להעביר בוואקף-ברשומות את הקרקע על שמו קיבל שבץ ומת!

(מוסד היסוד - תולדות הישוב היהודי בירושלים ע"י תלמידי הגר"א)

בשנת תרמ"ח 1888 קיבל היוזם יוסף נבון את הזכיון מהממשלה העות'מאנית להנחת מסילות רכבת בארץ. העבודות להנחת מסילת הרכבת לירושלים החלו בטקס חגיגי ט' בניסן תר"ג. בה' תשרי תרנ"ג 1892 יצאה הרכבת הראשונה מיפו לירושלים, משך הנסיעה היה כארבע שעות!

"מה טובו אהליך יעקב".

שכונת "בתי ורשה" בירושלים - שמה הרשמי "נחלת יעקב"

התרומה שניתנה יום לפני פטירת הנדיב!!! "תמוות נפשי מות ישרים!!"

'דבר גדול ונשגב עשה הנדיב המפורסם הגביר יעקב טנננורצל ועד עולם יבורך שמו וזכרו בירושלים כי השכיל וזכה להחיות תלמידי חכמים זקנים וחולים ועניים מרודים הביא אל בתים יפים ומרווחים'.

(שכונת "בתי ורשה" - מכיכר השבת עד שכונת "מאה שערים")

"לזכר עולם ... אשר נדבה רוחו לעלות אל ה' ... והפריש מהונו שניים וחמישים אלף רובל קנה אחוזה הזאת ורוב הבתים נבנו ממעותיו ... לטובת עניים דכולל וורשא". (מעט מהשלט בכניסה לשכונה)

תקנות כלליות: א. למי שאין זכות לקבל "חלוקה" אין זכות לקבל דירה. ב. מי שיש לו בית או משכנתא או חזקה אין לו זכות לדירה. ג. מגרילים את הבתים בכל חמש שנים. ("שכונות בירושלים")

אלו מקצת מן התקנות למשתכנים: אין למשתכן רשות להוסיף בבית או בחצר שום בנין, אפילו של עץ, ואף לתקן שום דבר בבית בלתי רשות המנהלים בכתב ידם.

עליו להשגיח לבל יתקלקל טיח הבתים, החלונות, הפתחים ו ... לסייד את הבית לכל הפחות פעם בשנה בסיד נקי.

כל ריב ומדון אשר יהיה בין השכנים יובא לפני המנהלים ועליהם לשמוע ככל אשר יורו להם.

במקומות אשר יד השכנים שווים, החובה על כל אחד ואחד מהם להשגיח על הנקיון, שבוע אחד לחילופין.

הזוכה לדור בבית, זכה לעצמו ולא לזולתו, ואין לו רשות למסור את זכותו לאחר, הן בחינם וכל שכן בשכר, אפילו לחודש אחד.

בלתי השהות הסוכה אשר יעשה לכבוד חג הסוכות, ולהסירה אחר החג לא יאוחר מחודש חשוון, בלי שום טענות ומענות. (שס)

הקמת סוכה בחצר בנין משותף

מצות הקמת סוכה אינה מתירה איסורי תורה. על כן יש להקפיד שלא למקם את הסוכה באופן שעלול להוות היזק ראייה. גם לא הותרה השחתת הגינה. אין להרים את הקול, או לשיר, אם זה עלול להפריע למנוחת השכנים.

יחד עם זה אין להקפיד יתר על המידה בימי החג - ההנחה הפשוטה שאין דרכם של בני ישראל להקפיד אחד על משנהו בהקמת סוכת מצוה, גם כאשר בגלל זה יסבול קצת באותם הימים מהיזק ראייה או האפלה וכדומה הבאה לו על ידי הסוכה. עם כל זאת קיימת חובה על מקימי הסוכה לצמצם נזקיהם, להעמיד את הסוכה סמוך לחג ככל האפשר, יומיים שלושה, ולא להקדים את הקמתה בכמה שבועות.

(פס"ד רבניים כרך ה' 158-160, "הלכות הבית המשותף" ט"ו י"ט-כ"ו דיני סוכה בחצר משותפת)

פעם רצו מנהלי כולל "שומרי החומות" להוציא אישה אלמנה מדירתה, לאחר שכלו שלושת שנות מגוריה בבית, כתקנת הכולל. נטלה מרת דבורה הרמן, אשתו של הממונה בכולל, רבי מיכאל את מפתחות הכולל מידי בעלה ולא החזירתם לו, עד שהבטיח לה לעשות צעד חריג, על מנת שישאירו אותה אלמנה בדירה...

דבר שהוא מעיקר תשמישי דירה, שרוב בני אדם משתמשים כך, אין עליו חיוב הרחקה, אף שמזיק לשכניו בזה: תנור וארובה, מזגן, מכונת כביסה, תליית כביסה, מיקסר, תינוקות בוכים ועוד. (ראשונים)

וכן מעשה אומנות שעושים אותו רוב בני העיר בחצרותיהם, אין השכן הניזוק יכול לחייב להרחיקם. ("משכן שלום" ב' ט' ועין חזו"א י"ג י"א)

בפוסקים מצינו נידונים רבים בזה, נביא אחד מהם:

בזמנם פרנסת אנשי עירם היתה בצביעת צמר, לצורך זה היו משרים את הצמר בחביות מי רגליים והיה הריח מאד מאד לא נעים...

מהרש"ך: הורגלתי לומר לשואלים, אכן ריח הגיגיות הוא נזק גדול ... אמנם, כיון שעשיית הבגדים הוא מחייבת בני העיר, יש לשכנים לסבול נזק זה ואין ראוי למחות בו. (ח"ב צ"ח)

מהר"א אביוב: בדבר זה רוב פרנסתנו תלויה בו ואם אתה בא לסלקו, לא שבקת חי לכל בריה. הוסיף המהרש"ם: בענין החביות יפה דנת, גם אני רגיל לדון כך וקבלה בידי ממה שראיתי אצל מורי, הרב הגדול מהר"י טאיטציק. (שו"ת מהרש"ם ח"ו מ"א תס"ב)

מאידך - מהר"י בן לב: כיון שאותה מלאכה היא תשמיש קבוע ורוב אנשי המדינה מתפרנסים באותה האומנות, יש לומר שאפילו הוי גירי אינו חייב להרחיק. אבל למעשה רוב האנשים מניחים את החביות והגיגיות בסוף החצר רחוק מהבתים, לכן אינו רשאי להניח את החביות בבתים.

מהר"א ששון: כל שיש לו אפשרות להרחיק ולהניח את החביות במקום שלא יזיקו לשכניו, חייב לעשות כן ומשמע שהוא מעיקר הדין. אכן נראה שדעת שאר הפוסקים כי זה רק ראוי ונכון להשתדל להרחיק כמה שאפשר, אך מעיקר הדין אי אפשר לחייבו בכך. (תורת אמת קל"ט)

לא כל כך טובו... השכונה הכי עלובה בירושלים היתה שכונת "שבת צדק", לא לחינם נקראה כן, כי אנשיה ניזונים מן הצדקה...

תושביה היו ברובם עניים מרודים. קנו או מצאו תיבות עץ ושברי לוחות ועשאוים צריפים. את הגג כיסו בחתיכות פח ישנות ורעפים, ואפילו בלא גג נכנסו לדור, רצפה לא היתה שם. היו נתונים בסכנה בימי הקור והגשם. שיא הצפיפות והדלות.

במשך הזמן הוחלפו הפחונים במבנים בעלי קירות פח כפולים שביניהם אבנים, אדמה ומלט. בפי הערבים נקראה "חאראת אל טאנק - שכונת הפחים". השכונה מעוררת רחמי אנוש וזקוקה לרחמי שמים... ("אבנים בחומה" ירושלים מחוץ לחומה" ועוד וקיצרתי!)